

RIJEČ

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historijuBroj 57
Godina XXIX
Maj, 2024.
[str. 255-264]

© Monos 2024

Znanstveni opus Muhameda Seida Mašića

Prof. dr. acc. Izet M. Mašić

U Gračanici je 14. 12. 2023. godine Medžlis Islamske zajednice Gračanica, u okviru svojih programskih aktivnosti, organizovao Kolokvij (Okrugli sto) na temu "Muhamed Seid Mašić – alim, publicista, prevodilac i pisac tariha – 110 godina od rođenja (1913. – 1978)." Na skupu su govorili: akademik Izet Mašić (sin Muhameda Mašića) o temi "Život i djelo Muhameda Mašića", prof. Mehmedalija Hadžić "Kur'anski i hadiski sadržaj i značenja u pjesmi Muhameda Mašića "Istiniti snovi", svoje izlaganje "Tarihi i poezija Muhameda Seida Mašića na arapskom jeziku" priložio je Naval Hadžić. Ovaj skup tematski je zaokružio prof. dr. Omer Hamzić, sa svojom temom pod naslovom "Muhamed Sejid Mašić na stranicama "Gračaničkog glasnika", putem kojih se Mašić praktično "vratio" iz zaborava. Širi izvještaj sa tog skupa već je objavljen u prošlom 56. broju ovog časopisa u rubrici "Listovi gračaničkog kalendara" na str.338 – 339. U tom izvještaju, najavljeno je da će se neka izlaganja sa tog skupa (ili njihovi dijelovi) objaviti u narednim brojevima "Gračaničkog glasnika". Shodno toj najavi, u ovom broju objavljujemo dio izlaganja prof. dr. acc. Izeta Mašića u kojem, na jedan pristupačan način, široj publici predstavlja znanstveni opus Muhameda Mašića. Odlučili smo se za ovaj dio njegovog izlaganja kako bi pružili osnovne informacije o intelektualnoj zaostavštini tog znamenitoga Gračanlije svima onima koji budu zainteresovani ne samo za upoznavanje, već i proučavanje tog djela.

Ključne riječi: Muhamed Seid Mašić, bio-bibliografski podaci, znanstveni opus.

BIOGRAFSKI PODACI

Stara je istina da učen i pametan čovjek, pogotovo ako je pjesnik, ne može uspjeti i biti priznat u svojoj sredini i svom vremenu, već, kao što to obično biva, daleko od svog rodnog kraja i vremena djelovanja, To se odnosi i na pjesnika Muhameda Seida Mašića, koji je pjevao na maternjem i arapskom jeziku u periodu između Prvoga i Drugog svjetskog rata. Muhamed Seid Mašić je bosanskohercegovački erudita, pjesnik i publicista, našoj javnosti još uvijek nedovoljno poznat.

Rođen je u Gračanici 08.12.1913. godine. Potiče iz ugledne familije Mašića. Otac mu, Hadži-Ismael-ef. Mašić

Učenicima Okruglog stola o M. Mašiću, Gračanica, 14.12.2023. Slijeva nadesno - Izet Mašić, Mehmedalija Hadžić, Omer Hamzić

je 1907. godine završio medresu “Osman Kapetan” u Gračanici, gdje je u početku radio kao mua’lim (učitelj) u ženskoj mekteb ibtidaiji na Mahmutovcu, a zatim kao muderis u Kladnju. Važio je za dobrog poznavaoa farmakologije iz arapskih medicinskih knjiga znamenitih ljekara “zlatnog doba arapske medicine” Abdulaha ibn Sinaa, Zekerijaha er-Razija, Allaudina ibn Nefisa i dr. iz vlastite biblioteke, jedne od bogatijih u tadašnjoj državi (neke od tih knjiga danas su u posjedu Gazi Husrev-begove biblioteke, kao zadužbina rahmetli Ismail-ef. i Muhamed-ef Mašića).

Muhamed Seid Mašić je rano djetinjstvo proveo u Gračanici i Kladnju, gdje se preselio dvadesetih godina prošlog stoljeća, prateći svog oca Ismail-ef, dok je službovao kao muderis u kladnjačkoj medresi. Gazi Husrev-begovu medresu Muhamed je upisao 1931., a završio 1935. godine. Počeo je studirati na Višoj islamskoj teološkoj školi u Sarajevu, koju je nešto kasnije morao napustiti iz porodičnih razloga.

Službovao je kao imam-matičar u Čajniču, Žepču, a zatim kao učitelj u Kozarcu, Brki, Lukavici i još nekim mjestima. Poslije Drugog svjetskog rata vratio se u rodnu Gračanicu. Sticajem okolnosti dobio je ni-

žerangirani službenički posao u lokalnom Trgovačkom preduzeću “Bosna”, gdje je radio do odlaska u penziju. Preselio je na Ahiret 8. 2. 1978. godine.

***

Publicističkim radom počeo se baviti vrlo rano. Zahvaljujući prethodnoj naobrazbi koju je dobio od svog oca, još kao srednjoškolac. osposobio se čitati i pisati na arapskom jeziku, a kasnije i na drugim orijentalnim jezicima. To mu je omogućilo da, prateći onovremenu bogatu arapsku štampu, stekne uvid u savremena svjetska gibanja na Istoku, ali i na Zapadu. To će znatno uticati na njegov publicistički, prvenstveno prevodilački rad, a zatim na pisanje poezije i proze. Važno je napomenuti da je sa “pjevanjem” na arapskom jeziku počeo još u prvom razredu Gazi Husrev-begove medrese.

“Arapska štampa je onovremeno predstavljala jedinog pouzdanog registratora težnji i političkih gibanja dvaju potčinjenih kontinenata od Indonezije na istoku, do Maroka na zapadu i Pretorije na jugu. Suosjećajući s ugnjetenim narodima i poklanjajući svoje simpatije njihovim pokretima za slobodu i nezavisnost, koji su se tek rađali ili rasplamsavali, ja sam zavolio

arapsku štampu koja je sve to idejno vodila i zastupala, a sljedstveno tome, zavolio sam arapski jezik i arapsku literaturu općenito”, zapisao je kasnije u dijelu svog memoarskog rukopisa „Moja naučna i publicistička djelatnost”, objavljenog 1993. godine u Izdavačkoj kući „Avicena” d.o.o., Sarajevo povodom 80. godišnjice njegovog rođenja.

Mladalački zanos Muhameda Mašića i interesovanje za savremene tekstove na arapskom jeziku, ali i talenat za poeziju i pisanje došli su do izražaja u njegovim brojnim pjesmama koje je još u đaćkim danima prevodio iz najpoznatijih arapskih časopisa “Ummul-Kura”, “El-musavver”, „El-feth”, “El-bešir”, „Felestin” i drugih i objavljivao ih u nekoliko listova koji su tridesetih godina prošlog stoljeća izlazili u Sarajevu i Tuzli („Islamski svijet”, „Islamski glas”, „Muslimanska svijest”, “Slobodna riječ”, „Hikjmet”). Njegovi prevodilački radovi u pjesmi i prozi ponekad su izlazili u kontinuitetu, to jest u više brojeva nekog časopisa zaredom (tuzlanski “Hikjmet”). Originalni rad na maternjem jeziku započeo je nešto kasnije.

Prve njegove mladalačke pjesme i to sa različitim motivima, od vjerskih do ljubavnih, koje je objavio kao dvadesetogodišnjak u nekoliko tadašnjih časopisa, pobudile su značajan interes u javnosti pa su svojom sadržinom, poetskom snagom i dubinom poruke, inspirirale i više njegovih kolega i istomišljenika da i sami počnu pisati poeziju sa sličnim motivima. Neke od Mašićevih pjesama iz tog perioda tek kasnije su sabrane i objavljene u njegovoj knjizi “Moji stavovi...”, izdatoj ratne 1993. godine, te u ponovljenim i dopunjenim izdanjima, 1995. i 1996. godine, također u Izdavačkoj kući “Avicena.

Izvanredno poznavanje arapskog jezika omogućilo je Mašiću da svoje radove počne objavljivati i u arapskoj štampi. Njegova proza i poezija na arapskom jeziku našla je svoje mjesto na stranicama

nekoliko prestižnih arapskih listova koji su izlazili u periodu između dva svjetska rata: UmmulKura” („Majka metropola”) u Mekki i “Beriduš-šark” (“Pošta istoka”) u Berlinu, te u još nekim drugim listovima. Osnovna karakteristika Mašićevih književnih tekstova jeste kristalna jasnoća misli i permanentna logika koju dosljedno slijedi, od početka do samog kraja svog kazivanja.

Inače, bio je veoma plodonosan pjesnik. Zbog svojih karakteristika ta poezija zaslužuje posebnu pažnju. zaslužuje njegova poezija u kojoj će, posebno u zrelim godinama, iskazati svu svoju intelektualnu i književnu snagu, naročito kao pisac tariha, to jest hronograma (hronopisac), gdje je prema mišljenju dobrih poznavalaca ove vrste poezije, možda i najuspješniji kojeg smo imali na našim prostorima.

Svojom pjesmom on nastoji da utječe na dušu, srce, savjest, opredjeljenje i želju čitaoca da osjeti snagu poruke koju pjesmom šalje. U njegovim pjesmama nema tuđica (internacionalizama), nema nedoumica i nema nikakvog traga želji za ličnom afirmacijom, u bilo kojem smislu.

Svoju veliku intelektualnu snagu, umjetnički osjećaj, pjesničko nadahnuće i nespornu stručnu i naučnu utemeljenost, iskazivao je naročito pri kraju pjesme, u tzv. šah bejtu (kruskim stihu) u kojem je, “silom i logikom same namjene”, morala doći do punog izražaja, kako erudicija tako i akribija autora. Izražena arapskim riječima, u stilu i formi koja se potpuno uklapa u ostali dio pjesme, ta posljednja strofa, posljednji stih, a nerijetko i posljednji polustih, izražavaju godinu koja se dobija (iskazuje) kroz numeričku vrijednost slova. Nije teško uočiti koliki je napor za taj poetski izraz potreban, kolika je erudicija i stručnost potrebna i koliko je iskustvo autora moralo tome prethoditi. Muhamed Seid Mašić je kao pisac tariha (tarihopisac) u tom žanru u svoje vrijeme bio nedostižan i neponovljiv poslije svoga preseljenja.

Onaj ko zna bilo šta podrobnije o arapskom jeziku, strukturi i raširenosti tog jezika, shvatit će koliko znanja mora imati onaj, ko može sa podjednakom lakoćom razumjeti govor sa talasa radio-stanica iz Maroka, Alžiru, Tunisa, Sirije... Upravo tu sposobnost imao je Muhamed Mašić, koji je čak prepoznavao i razumio različita narječja, lokalizme i ostala odstupanja do kojih neminovno dolazi u svakom jeziku po različitim geografskim područjima, pa i u arapskom. Nivo njegovog poznavanja arapskog jezika izazivao je nedoumicu, zaprepaštenje i zadivljenost čak i među lektorima arapskog jezika. Nije mu predstavljao problem tekst bilo kakvog sadržaja na arapskom jeziku, bez obzira ko mu je autor i sa kojeg meridijana je potekao.

Možda je upravo to znanje bilo razlog da Muhamed Mašić nije bio shvaćen u svojoj sredini i svom vremenu. Kako li samo proćanski djeluje njegova misao: „Ja, već, proživljavam u sebi, duhovno i duševno, takav apolitički i nemilitaristički Svijet u kojemu će se ljudska bića ocjenjivati po karakterima i faktičkim sposobnostima, a ne po stanovitim pripadnostima. Možda sam, za sada, utopista a, bez sumnje, neću takav izgledati kroz koju deceniju ili 100 do 200 godina.”

Ešref ef. Kovačević, rahm., prijatelj i istomišljenik Muhameda Mašića, koji je neke od njegovih najvrednijih rukopisa sačuvao od propasti i uništenja i nesumnjivo zaslužan za njihovo objavljivanje u Predgovoru knjige “Moji stavovi...” napisao je i ovo: “Tako je razmišljao jedan erudita, pjesnik, publicista i filozof, poznatiji i priznatiji izvan prostora svoje države, svog rodnog kraja i svog vremena življenja i djelovanja. To je bio čovjek kojeg se nije moglo nagraditi, potkupiti, obmanuti ili uništiti, čovjek koji je u svom životu upoznao samo golgotu–bezumno šikaniranje, mržnju i nasilje–čovjek sa trinaest zanimanja, od imama, matičara, učitelja, mualima, preko

knjigovođe, referenta, do publiciste, hronopisca i filozofa, poznatijeg u arapskom svijetu nego li u vlastitoj domovini.

Nažalost, a Boga mi, često i na sramotu svog vremena, svojih savremenika, Muhamed Seid Mašić je jedan od mnogih koji žive i prožive u znaku ovog lijepog arapskog bejta:

*Temutul esedu fil gabati džua –
Ve lahmudda'ani junna lil kilabi.*

Dok se negdje pas šugavi janjetinorn sočnom sladi, Dotle negdje u pustinji lav ponosni mre od gladi.

Osim što je ovaj, po Bošnjake, sramni i brutalni rat porušio Bosnu, on uspostavlja i podiže njene stvarne, zaboravljene vrijednosti i stubove, stvarne intelektualne veličine, kao što su Safvet-beg Bašagić, Musa Ćazirn Ćatić, Edhem Mulabdić, Hamdija Mulić, Salih Hadžihusejinović Muvekit, Enveri-ef. Kadić i dr. Među njih spada i malo spominjani Muhamed Mašić, potpuno nepoznat na našim prostorima kao mislilac, pjesnik, hronopisac, jedan univerzalni bosanski intelektualac, koji je išao ispred svog vremena, ali nijednog trenutka ne odustajući od svog intelektualnog angažmana. Prosto, išao je ispred svog vremena.”

***

U prteklih 30 godina, iz bogate zaostavštine pisanih tekstova Muhameda Mašića, u raznim formama i iz više naučnih oblasti, izdavačka kuća “Avicena” Sarajevo objavila je ukupno 17 knjiga i monografija. Preko 120 njegovih autorskih tekstova objavili su drugi izdavači i drugi autori, među kojima treba posebno istaći Časopis za kulturnu historiju “Gračanički Glasnik”, koji je u proteklom periodu, zahvaljujući uredniku profesoru Omeru Hamziću, omogućio čitaocima, posebno Gračanlijama, da nešto više saznaju o životu i djelu svog velikog sugrađanina, za kojeg mnogi dotad nisu ni znali, niti čuli. Istina, mnogi tekstovi iz zaostavštine Muhameda Mašića objav-

10

HISTORY

EFFENDI MUHAMED SEID MAŠIĆ: A GREAT ALIM'S LEGACY

Dr Dzavid Haveric
an historian, researcher and author

This is a Bosnian story for Muslims in Australia about a great Islamic legacy which should be widely known. A great alim and an Islamic scholar, Effendi Muhamed Seid Mašić (1913-1978), was born in the Bosnian town of Gračanica into a distinguished Muslim family. This article coincides with the time he was born, 100 years ago. In 1931, Effendi Masic obtained his qualification in Islamic studies at the Gazi Husrev-bey Madrasah in Sarajevo. As a young man, he started writing and publishing his work. In his book *My Attitudes*, he recalled, "When I for the first time dipped my pen in ink, still as an immature boy, in order that it would teach Muslim, and that war and post-war War, he wrote, four volumes in famous Arab other Arabic

"When I for the first time dipped my pen in ink, still as an immature boy, in order that it would teach Muslim, and that war and post-war War, he wrote, four volumes in famous Arab other Arabic to write something for the public, I had no idea me about being a meticulous and thoughtful such people know how to cope in pre-war, situations". During the Second World translated and described poetry in Bosnian such as those written by the MaĴnun Qays Ibn Mulawah and poets.

After the war, besides working as a teacher in a few schools, and also as an imam and a marriage registrar, Effendi Masic dedicated his life to art and science. He was a free thinker who promoted freedom of religion, education, tolerance and other social virtues. However, being a victim of the repressive system of communism, he unjustly experienced cruelty of prison life. He survived his struggles by fighting with his uncrushable spirit and humanistic Islamic ideals.

Altogether his poetry, chronograms and calligraphic writing, Muslim thought and the insightful analysis of topics, his numerous newspaper articles along with a number of books represent a great legacy of his time. It made him among the most prominent of Bosniak (Bosnian Muslim) intellectuals of the 20th century. His translated and published poetry and novels in 'Islamski svijet' (Islamic World), 'Muslimanska svijest' (Muslim Awareness), 'Slobodna riječ' (Free Word) among others in Bosnia. However, he was known beyond his local circles. In particular, his poems were published in Cairo, Mecca, Istanbul and Berlin, most notably in Umm Al-Qura ('The Mother of Villages'), the first Arabic daily newspaper based in Mecca. He was recognised for his skills in writing couplets and their rhyming, evident in various poetic genres of the Middle East, such as gazelle, qasida and mansavi. Knowing diverse dialects from Marocco to Malaysia, he wrote several thousand couplets in Arabic and also rected Arabic and Bosnian poetry on numerous occasions. He said:

For the beauty of the pearl to amaze the viewer, it must first be taken from the bottom of the sea.

Effendi Masic was famous for his depth of messages in everlasting tarihs (chronograms)

Muhamed Seid Mašić

written not only in his books, but on the mezar's headstones and on different Islamic-styled buildings. Most of his chronograms were "carved into hearts" of those people who truly appreciated his noble words. For his creative opus and dedication, his colleagues called him respectively 'Mevlana' and 'Shaikh'.

'Avicenna' (Avicenna), a publishing house in Sarajevo, published a number of his books, chronograms and monographs, such as *My view on global superpowers* ('Moje gledanje na veleriletske svijeta'), *My Attitudes* ('Moji stavovi'), *Freedom of conviction and faith* ('Sloboda vjerenja i vjerovanja'), *Jamal al-Din al-Afġhani - life and work* ('DĴemaludin Afġanija - Źivot i djelo'), *Tarihs* (chronograms) of Muhamed Mašić ('Tarihi Muhameda Mašića') and *The gate of death* ('Smrtna kapija') and so on.

Inspirations on his Muslim thought, styles and cultural aspects should be discovered as a way to enrich the Western-inspired modernism. For a humble personality of Effendi Masic, it was

said, 'At no stage of his life did he seek to be recognised. He left it to others to pass judgment on him'. He should be the 'role-model' for the younger Muslim generations in Australia, in particular those interested in this field.

By introducing Effendi Masic's erudition and nobility, this evidence is based on data generously supplied by his son, an academic Prof. Dr Izet Masic, the well-known international scholar in the field of Medical Informatics. In 1997, he came to Brisbane for the IMA (The International Medical Informatics Association) congress, but he also visited Muslim communities in Newcastle, Sydney and Melbourne. 'Australia is my pleasant experience and I met many good people', he said. 'My interview on SBC (Melbourne) radio is unrepeatable'. He left a profound impression on Muslim communities. His statement, 'I came from the small, but famous country of Bosnia, which survived five world empires - Byzantium, Roman, Ottoman, Austro-Hungarian and NATO', echoed well in a magazine, the *Voice of Bosnia* (Brisbane). I was a guest speaker and gave a speech about the introduction of new classification codes based on war wounds in medical experiences in Bosnia. The audience of 800 people applauded him for three minutes in a big hotel in Sydney. Academic Masic also gave a much appreciated community lecture in Victoria about the history of Muslim Medieval medicine - an unforgettable event.

Dr Dzavid Haveric is the author of the first books on the Muslim discovery of Australia, the Muslim newspaper, the *Australian Minaret*, the history of *Muslim Anzacs*, two comprehensive volumes on the history of Islam and Muslims, Muslim immigration and community building and a world Islamic encyclopedia, among others.

ljivani su izvan Bosne i Hercegovine na arapskom jeziku pa je trebalo puno napora vremena da budu prikupljeni, prevedeni ili prepjevani na bosanski jezik. Dug je spisak učenih ljudi i alima koji su u renomiranim listovima i časopisima objavljivali Muhamedove autorske tekstove kao i svoje kritičke impresije o njima. Njihova imena nalaze se u popisu tih referenci na kraju teksta.

Nedavno održan naučni skup povodom 110 godišnjice rođenja Muhameda Mašića organizovan pod pokroviteljstvom Medžlisa Islamske zajednice u Gračanici i Tuzlanskog muftijstva, ponovo je skrenuo pažnju javnosti na život i djelo tog alima, čije je ime, nažalost, mnogo poznatije u arapskim i drugim zemljama nego u njegovom rodnom mjestu i u Bosni i Hercegovini—kako je to svojevremeno primijetio i Ešref-ef Kovačević, rahm. u svojoj ocjeni vrijednosti intelektualne zaostavštine Muhameda Mašića.

Od brojnih pisanih i objavljenih tekstova poznavalaca djela Muhameda Mašića, umjesto zaključka za ovaj pregled, odabrali smo odlomak iz predgovora prof. Jusufa Žige za knjigu “Medžnun i Lejla” (Sarajevo, 2015) u kojoj su objavljeni prepjevi pjesama velikih arapskih pjesnika o neostvarenim ljubavima Medžnuna i Lejle. Riječ je o prepjevima koje je Muhamed Mašić sačinio u ratnim godinama 1941-1944, tokom svog učiteljevanja u Brki pored Brčkog. “Gračanički glasnik” je nekolicinu tih prepjeva objavio u prošlim brojevima. S tim u vezi, posebno je interesantan tekst povodom pronalaska i objavljivanja jednog zagubljenog rukopisa tih prepjeva, koji su slučajno pronađeni u podkrovlju jedne kuće blizu Olova i to u kuferu, “svezan kanafom” i nedirnut preko 70 godina (“Gračanički glasnik”, br. 40, Gračanica 2015., str. 136 – 149)

U predgovoru za knjigu u kojoj su objavljeni ti prepjevi (Izdavačka kuća “Avicena”,

Sarajevo, 2015.), prof. Jusufa Žige, između ostalog piše: “Muhamed Seid Mašić je učenjak koji je gomilanjem znanja mijenjao svoj vlastiti život snagom svoga uma i živote generacija koje su došle i koje će tek doći. Muhamed Seid-dova kultura i obrazovanje sijalo je u njegovom srcu i nastavilo da sija u srcima njegovih potomaka. U knjigama: “Moji stavovi...”, “Moje gledanje na velesile svijeta”, “Sloboda uvjerenja i vjerovanja”, “Tarihi”, “Smrtna kapija”, “Prepjevi poezije Medžnuna Kajs Ibn Mulevveha i drugih arapskih pjesnika”, “Filozofsko-teološka misao bošnjačkog učenjaka Muhameda Mašića, “Divan” i još mnogo rukopisa koji su pronađeni i onih koji nisu, učenjak u ogledalu svoje misli čini “zekjat na znanje, jer širi znanje”.

Šta je istina i u čemu je njena vrijednost, šta je pravda, a šta krivica, ko su sudije i kako se pravda u svijetu izvrće i izvršava, šta čovjeku ostaje kada se od svega drži po strani i pusti da stvari teku kao što teku ili da se odvažno buni i bori zajedno sa drugima ili, možda. sam... Naš pjesnik je znao odgovore na ta pitanja i ostavio nam je o tome pisani trag, jer, ono što se zapiše—to i ostane, a cijena njegove gladi za znanjem bila je pregolema, jer je bio hapšen, osuđivan i godinama zbog toga tamnovao.

Ali pobuna jednoga intelektualca isprovocirana je razlozima, motivima, obrazloženjima, jer pisanje jeste pobuna, a kreativnost je nerijetko grijeh pred režimom, a pjesniku je Allah.dž.š. draži nego sistem. U Božijem putu ovaj pjesnik bio je osuđivan od onih čiji je duh bio posan i opor, nije prestao da podržava ljepotu, jer je prepjevom Medžnuna Kajs Ibn Mulevveha Ibn Muzahima i drugih arapskih pjesnika, a kao vrstan poznavalac arapskoga jezika, kojim se služio kao da mu je maternji, postavio je u centar svojih misli vrijednost ljubavne arapske poezije i ljepote. Braneći svoje rukopise pjesnik brani svoja uvjerenja, čast, kao vrhunsku vrijednost koja ga krasi, a nama

رمضان 1445 - Ramadan 2024

الشاعر والأديب محمد سيد ماشيتش، وهو أحد الشعراء الذين سجلت اسمائهم في صفحات التاريخ الأدبي، وقد تميز عن سائر الشعراء بقصائده التي تجاوزت حدود اليلقان عدة آلاف الأبيات. أكثر أبيات قصائده وجد مدفوناً في الأرض وفي مستودعات ارضيف السجون التي قضى فيها الشاعر معظم حياته في ظل الحكم الشيوعي الذي كان يحارب الدين واللغة العربية على السواء، يذكر أن الكثير من قصائده قد ألفت على يده سجانه. بدأ الشاعر بكتابة الشعر العربي وهو في الثانوية إذ تأثر بنشاط الكتاب والشعراء العرب في مقاومتهم ضد الاستعمار فأراد أن يساهم بشيء في تلك المقاومة التاريخية فكان أول ما كتب في ذلك الشعر بعض أبيات الدعم للمقاومة الفلسطينية ضد الاحتلال الإنكليزي.

تحية شهر رمضان

قصيدة للشاعر والأديب البوسني الراحل محمد سيد ماشيتش

رمضان، إذا راغبوك فمرحياً بك
يامك الغراء أيام العبا
رمضان، إن حياتنا في غفلة
واستقبلك الأتقياء بحفلة
رمضان، جئت مليناً لقلوبنا
ومُنْزَهاً ومُنْظَفاً لبطوننا
رمضان، إنك جئتنا بسعادة
ونصائح الوعظ بعد عبادة
رمضان، ظل ما شئت وانشر بيننا
وتول عن انظارتنا ما ردنا
نشرت سنة 1944 م بمجلة "البريد الشرق" التي كانت تصدرُ ببرلين - ألمانيا

Muhamed Seid Mašić, 'Welcoming the month of Ramadan', article prepared by Haveric, Dz. and Editorial of Al Wasat in Al Wasat (Arabic & English Magazine), Melbourne Victoria, March, 2024 (Ramadan, 1445h.), Issue No. 150, p. 73.

ostavlja u amanet da imamo tarih, da tako i budemo zaštićeni od prokletstva zaboravljanja bošnjačkog identiteta, jer mu je vraćao dostojanstvo. Teškoće življenja nisu nadjačale odlučnost da živi svoj pošten, čestiti život Muhameda Mašića. Književno-poetska, filozofska, geopolitička djela i izražene misli u njima bacaju puniju svjetlost na sve što nam se nagovještavalo i još nagovještava i, konačno, ono što nam se dešavalo ali i dešava." (Profesor Jusuf Žiga. Predgovor knjige Medžnun i Lejla, Sarajevo, 2015),

BIBLIOGRAFSKI PODACI

Publicirane knjige i monografije

1. Mašić M. Moji stavoci... Povodom 80-te godišnjice rođenja. Avicena. Sarajevo, Novembar 1993. str. 113.
2. Mašić M. Moje gledanje na velesile svijeta. Avicena, 1994., 64 str. UDK: 886./2(497.15)-821.
3. Mašić M. Moji stavovi. Avicena, 1995., 262 str. UDK: 886.1/2(497.15).92.
4. Mašić M. Sloboda uvjerenja i vjerovanja (Islam i kolonijalizam). Avicena, 1996., 108 str. UDK: 821.163.4(497.6)-1.
5. Mašić M. Džemaludin Afganija-život i djelo. Avicena, 1997., 77 str. UDK: 886.1/2(487.15)92.

6. Mašić I. Tarihi Muhameda Mašića. Avicena, 1997., 80 str.UDK: 886-4-14.
7. Mašić M. Smrtna kapija. Avicena, 1998., 72 str. UDK: 821.163.4/2(497.6)-1.
8. Mašić M. Prepjevi poezije Medžnuna Kajs Ibn Mulevveha i drugih arapskih pjesnika. Avicena, 1999., 80 str. ISBN: 978-9958-720-09-4.
9. Kico A. Filozofsko-teološka misao bošnjačkog učenjaka Muhameda Mašića. Avicena, 1999., 102 str. ISBN: 978-9958-720-10-8.
10. Mašić M. Memoari-sjećanja i opomene. Avicena, 1999., 254 str. ISBN: 978-9959-720-03-5.
11. Hadžiavdić N, Mašić I. Prepjevi poezije na arapskom jeziku Muhameda Seida Mašića. Avicena. 2008: 104 str. https://www.researchgate.net/publication/257066471_Poetry_of_Muhamed_Seid_Masic_on_Arabic_Languages_Pjesnistvo_Muhameda_Seida_Masica_na_arapskom_jeziku. Pristupljeno: decembar 2023.
12. Mašić I. Život i djelo Muhameda Mašića. Avicena. Sarajevo, 2010. 424 str. ISBN: 978-9958720-41-3. Pristupljeno: Decembar 2023. https://www.researchgate.net/publication/257138966_Zivot_i_djelo_Muhameda_Masica.
13. Mašić M. Divan. Kulturni centar "Kralj Fahd", Sarajevo. 2015: 113 str. ISBN: 978-9959-027-33-8.

14. Mašić M. Medžnun i Lejla. Avicena. Sarajevo., 2015. 232. str. ISBN: 978-9958-720-59-8.
15. Hadžavić N. Tarihi u opusu Muhameda Seida Mašića. Avicena. Sarajevo. 2023: 46 str..
16. Mašić I. Povodom 110-te godišnjice rođenja Muhameda Seida Mašića (1913-2023). Avicena. Sarajevo. 2023: 132 str.
17. Mašić I. Život i djelo Muhameda Seida Mašića. Avicena. Sarajevo, 2024. 556 str. ISBN: 978-9958-720-78-9.
19. Mašić SM. Vrhunac zadovoljstva. Hikjmet, 1935, godište VII, period VI, broj 6, strana 165.
20. Mašić SM, Beskonačna zahvalnost. Hikj met, 1935, godište VII, period VI, broj 6, strana 173.
21. Mašić SM, Islamska bratstvo. Hikjmet, 1936, godište VII, period VI, broj 7, strana 216.
22. Mašić SM. Arabiji. Hikjmet, 1936, godište VII, period VI, broj 8, strana 238.
23. Mašić SM. Struktura islamske vjere–njena ideologija i primjena. Glasnik Vrhovnog islamskog starješinstva u FNRJ, Sarajevo, I 962., XIII (4-6): 115–120.

Publicirani radovi, članci i drugi tekstovi

1. Mašić SM. U noćnoj tišini. Hikjmet; 1933., godište IV, period IV, broj 47, str. 330.
2. Mašić SM. Hikjmet o petom ljetu. Hikjmet1 1933. godište V, period V, broj 49, strana 10.
3. Mašić SM. Složno, braćo. Hikjmet, 1933, godište V, period V, broj 53, strana 145.
4. Mašić SM. Noćni put. Hikjmet, 1933, godište V, period VJ broj 54, strana 184.
5. Mašić SM. Lejletul kadr. Hikjmet, 1934, godište V, period V, broj SS, strana 204.
6. Mašić SM. S drugovima na izletu. Hikjmet, 1934, godište V, period V, broj 57, strana 269.
7. Mašić SM, Mevlidun–nebijji alejhisselam. Hikjmet, 1934, godište V, period V, broj 59, strana 328-329.
8. Mašić SM. Slika vjersog nehaja. Hikjmet, 1934, godište V, period V, broj 59, strana 342.
9. Mašić SM. Pokraj Spreče. Hikjmet, 1934, godište V, period V, broj 60, strana 365.
10. Mašić SM. Ovozemna kazna za prestup. Hikjmet, 1934 godište V, period V, broj 60, strana 366-367.
11. Mašić SM. Smrtna kapija. Hikjmet, 1935, godište VII, period VI, broj 1, strana 16.
12. Mašić SM. "Hikjmet" o šestom ljetu. Hikjmet, 1935, godište VII, period VI, broj 1, strana 24.
13. Mašić SM. Zanosne ilahije u noćnoj vijavici. Hikjmet. 1935. godište VII, broj 1. strana 22.
14. Mašić SM. Kulminacija krasote. Hikjmet, 1935, godište VII, period VI, broj 2, strana 40.
15. Mašić SM. Materijalizam. Hikjmet. 1935. godište VII. Period VI., broj 2., strana 50..
16. Mašić SM. Osjet ništavila. Hikjmet, 1935, godište VII, period VI, broj 3, strana 69.
17. Mašić SM. Jedina želja. Hikjmet, 1935, godište VII, period VI, broj 5, strana 136.
18. Mašić SM, Moja žudnja. Hikjmet, 1935, godište VII, period VI, broj 5, strana 137
24. Mašić SM. Ja sam bosanac. Dio prve pjesme Muhameda Seida Mašića objavljene kao panegirik kralju Abdul Azizu–suverenu Saudijske Arabije u časopisu "Ummul-Kura" ("Majka metropola"), Meka. 1936.
25. Mašić SM. Velika je razlika između imitatora i inovatora. Majka Metropola. Meka. 1937.
26. Mašić M. Bolestnoj dragoj. "Hrvatska krila". 1942, broj 2.
27. Mašić SM. Dobrodošlica mjesecu Ramazanu. Beriduš–šark–Pošta istoka. Berlin, 1944.
28. Mašić SM. Dobrodošlica mjesecu Ramazanu (prepjevo s arapskog jezika Prof. Mehmedalija Hadžić). "Preporod". Sarajevo, 1994
29. Mašić SM. "Istiniti snovi – Pjesma o susretu s gazi Husrev–begom u snu". (prepjevo s arapskog jezika Prof. Mehmedalija Hadžić). Gračanicki Glasnik. Gračanica, 1998 83-92.
30. Mašić SM. Ratni Bajram. "Preporod", Sarajevo, Avgust 2012. broj 16-17. broj 16-17. strana 47.
31. Mašić SM. Ratni Bajram. U:"Bajram ide", autora Tomašević–Karahasan D. "Dobra knjiga", Sarajevo, 2015. ISBN 978-9958-500-68-8;
32. Mašić SM. 'Welcoming the month of Ramadan' (article prepared by Academician Džavid Haveric) and Editorial of Al Wasat in Al Wasat (Arabic & English Magazine), Melbourne Victoria, March, 2024 (Ramadan, 1445h.), Issue No. 150, p. 73

Prijevod s arapskog jezika

1. Mašić SM. Materijalizam (prijevod s arapskog). Hikjmet, 1935, godište VII, period VI, broj 2, strana 50.
2. Mašić SM. Stihovi iz Medžnuna (prepijev s arapskog). U: Rizvanbegović F.: Čitanka za I zred gimnazije, Sarajevo, 1994. godine.

3. Mašić SM. Hadždžul-ekjber (prijevod s arapskog). Hikjmet, 1932, period III, broj 8, strana 250-253.
4. Mašić SM. Govor vladara Abdul Aziza ibn Sauda (prijevod s arapskog). Hikjmet, 1932, period IV, broj 70, strana 216-221.
5. Mašić SM. Banket vladara Abdul Aziza ibn Sauda (prijevod s arapskog). Hikjmet, 1933, period V, broj 3, strana 78-85.
6. Mašić SM. Prijenos papira iz Kine u Arabiju i dalje u Europu (prijevod s arapskog). Hikjmet, 1934, period V, broj 56, strana 244-247.
7. Mašić SM. Govor vladara Abdul Aziza ibn Sauda (prijevod s arapskog). Hikjmet, 1934, period V, broj 11, strana 16.
8. Mašić SM. Balzamiranje–u kojemu je drevni Egipat pretekao čitav svijet (prijevod s arapskog), objavljen jula 1959. godine u specijalnom broju kairskog "Al-Ahrama" povodom 85 gđina izlaženja lista. Acta Informatica Medica, 1993; 1(1): 43.
11. Hamzić O. Iz stvaralačke riznice Muhameda Seida Mašića, Gračanički glasnik, 1998., br. 5., str. 83-92.
12. Mašić I. Tarihi Muhameda Mašića–Prikaz knjige. Gračanički glasnik, 1998., br. 5., str. 93.
13. Žiga J. Prilog sudu prije suočenja. Sjećanje na rahmetli Muhameda Seida Mašića. Memoari.29.1.1999. Avicena. Sarajevo, 1999.
14. Kico A. Filozofska i teološka misao bošnjačkog učenjaka Muhameda Seida Mašića. Gračanički glasnik, 1999., br. 7., str. 88-99.
15. Kico A. Teološka misao Muhameda Mašića. Gračanički glasnik, 1999., br. 8., str. 100-107.
16. Kadribegović A. Univerzalni bosanski intelektualac. Preporod, 1998., br. 3/629.
17. Pelesić M. Čovjek ispred svog vremena. Ljiljan, 1998., br. 4., str. 13.
18. Pelesić M. Čovjek ispred svog vremena. Ljiljan, 1998., br. 5., str. 30.
19. Kulenović H. Identitet Bošnjaka kroz lik Muhameda Mašića. Gračanički glasnik, 1998., br. 5., str. 5.
20. Hadžić M. Dobrodošlica mjesecu Ramazan u. Preporod, 1998., 2/ 628.
21. Gracanicki Glasnik. Iz stvaralačke riznice Muhameda seida Mašića. 1998: 83-92.
22. Sarač A, Komunisti su ga se željeli riješiti u montiranom–Dobračinom procesu. Dnevni avaz, trobroj, 18., 19. i 20., januar 1998.
23. Žiga J. Prilog sudu prije suočenja–sjećanje na rahmetli Muhameda Mašića. Pogovor u knjizi M. Mašić: Memoari–sjećanja i opomene. Avicena 1999., str. 254.
24. Kadribegović A. Mašićeva filozofsko-teološka misao. Preporod, 1999., br. 12/661.
25. Kico A. Svjedočenje o kulturnoj historiji Bošnjaka i historiji Bosne. Preporod, 2000., br. 4/677.
26. Traljić M. i sar. Muhamed Mašić (1913.-1978.) U: Gazi Husrev-begova medresa u Sarajevu–450. generacija. Izdavač: GHM Sarajevo, 2000: 83.
27. Zečević E. A biseri se u niskama nose. Ljiljan, 12.-19. februar 2001.
28. Hadžibegić A. Pisani trag u vremenu i prostoru. Jutarnje novine, 2001.
29. Hadžibegić A. Tarihi Muhameda Mašića. Preporod, 2002., br. 5/726.
30. Spahić V, Memoari Muhameda Seida Mašića – egzistencijalna i literarna cijena nonkonfor-

Članci drugih autora o djelima Muhameda Seida Mašića

1. Kovačević E. Muhamed Seid Mašić. Biljeg vremena, 1994., str. 20.
2. Hamzić O. Izbor pjesama Muhameda Seida Mašića. Gračanički glasnik, 1996., br. 2, str. 86-89.
3. Hamzić O. Izbor pjesama Muhameda Seida Mašića. Gračanički glasnik, 1997., br. 3, str. 82-86.
4. Mašić I. Tarih u književnom djelu Muhameda Mašića. Gračanički glasnik, 1997., br. 3., str. 87-93.
5. Žiga J. Životno djelo Muhameda Mašića–kao opomena. Gračanički glasnik, 1997., br. 4., 9-10.
6. Smajilović M. Omiljeni pjesnički izraz. Večernje novine, 1997., 30 maj, str. 9.
7. Halilović A. Poetski glasovi Gračanice–Traganje za svjedočanstvima emotivnosti i misaonosti. Gračanički glasnik, 1998., br. 4., str. 86-89.
8. Kulenović H. Nauka, a ne politika–povodom 20. godišnjice smrti Muhameda Seida Mašića. Gračanički glasnik, 1998., br. 5, str. 4-7.
9. Kadribegović A. Muhamed Mašić–univerzalni bosanski intelektualac. Gračanički glasnik, 1998., br. 5., str.77 -78.
10. Hadžić M. Veliki majstor Šah bejta. Gračanički glasnik, 1998., br. 5, str. 79-82.

- mizma, Gračanički glasnik, 2002., br. 14., str. 74–84
31. Hadžibegić A. Tarihi Muhameda Mašića. Beharistan, 2002., br. S-6. str. 234-238.
  32. Hadžiahmetović E. Misao zapretna u povijesna desetljeća. Ljiljan 3. 10. 2. 2003., str. 33. Butler T. Pismo iz Amerike: impresije o tarihima Muhameda Seida mašića. Gračanički glasnik, 2003., br.16., str. 72.
  33. Hadžiahmetović E. Muhamed ef. Mašić, progognjeni i neshvaćeni bošnjački intelektualac. Blagaj, 2005., III/3-4, str. 74-76.
  34. Hamzić O, Hadžiavidić N, “Medžnun i Lejla” Muhameda Mašića (povodom pronalaska i objavljivanja jednog zagubljenog rukopisa), Gračanički glasnik, 2015., br. 40 str. 136 – 149
  35. Mašić M: Dobrodošlica mjesecu Ramazanu. “Ljubušaci” Juni 2015. <https://ljubusaci.com/2015/06/21/muhamed-masic-dobrodošlica-mjesecu-ramazanu/>. Pristupljeno: Novembar 2023.
  36. Mašić M. Izbor iz prevoda i prepjeva. “Dunjalučar”, 2019. <https://dunjalučar.wordpress.com/2022/02/16/izbor-iz-prevoda-i-prepjeva-medznun-i-lejla-muhamed-masic/>. Pristupljeno: 2020. Februar 2020.
  37. Muhamed Seid Mašić, Bošnjački i bosansko-hercegovački erudita, pjesnik i publicist. “Biserje”. 2021 Avgust, <https://www.biserje.ba/muhamed-seid-masic-bosnjacki-i-bosansko-hercegovački-erudita-pjesnik-i-publicist/>. Pristupljeno: Novembar 2023.
  38. Okrugli sto u Gracanici povodom 110 godina od rođenja velikana: “Muhamed Seid Mašić, alim, publicista, prevodilac, pjesnik i pisac tariha”. <https://fakta.ba/okrugli-sto-u-gracanici-povodom-110-godina-od-rodjenja-alima-muhamed-seid-masic-alim-publicista-prevodilac-pjesnik-i-pisac-tariha/>. Pristupljeno: 14. 12. 2023.
  39. Okrugli sto o životu Muhameda Seida Mašića, publiciste, prevodioca, pjesnika i pisca. <http://karakorum.avaz.ba/vijesti/bih/873383/okrugli-sto-o-zivotu-muhameda-seida-masica-publiciste-prevodioca-pjesnika-i-pisca>. Pristupljeno: 14.12.2023.
  40. Kolokvij “Muhamed Seid Mašić – alim, publicista, prevodilac i pisac tariha”. <https://muftijstvotz.ba/kolokvij-muhamed-seid-masic-alim-publicista-prevodilac-i-pisac-tariha-14-decembra-u-gracanici/>. Pristupljeno: decembar 2023.
  41. Haveric, Dz. article ‘Effendi Muhamed Seid Mašić: a great alim’s legacy’ in Al Wasat (Arabic & English Magazine), Melbourne Victoria, February 2024 (Sha’ban, 1445), Issue No. 149, p. 3.

SUMMARY

THE SCIENTIFIC WORK OF MUHAMED SEID MAŠIĆ

On December 14, 2023, the Islamic Community Council of Gračanica, as part of its program activities, organized a Colloquium (Round Table) on the topic “Muhamed Seid Mašić - scholar, publicist, translator, and historian - 110 years since his birth (1913-1978).” Speakers at the event included: academician Izet Mašić (son of Muhamed Mašić) on the topic “Life and Work of Muhamed Mašić,” Prof. Mehmedalija Hadžić on “Quranic and Hadith content and meanings in the poem of Muhamed Mašić ‘True Dreams,’” and Naval Hadžiavidić presented his paper “The History and Poetry of Muhamed Seid Mašić in Arabic.” This event was thematically concluded by Prof. Dr. Omer Hamzić, with his topic titled “Muhamed Sejid Mašić in the pages of the ‘Gračanički glasnik,’ through which Mašić practically ‘returned’ from oblivion. A broader report on this event has already been published in the previous 56th issue of this journal in the section “Leaves of the Gračanica Calendar” on pages 338-339. In that report, it was announced that some presentations from the event (or parts thereof) would be published in upcoming issues of the “Gračanički glasnik.” In line with that announcement, in this issue, we publish a part of Prof. Dr. acc. Izet Mašić’s presentation in which he presents the scientific work of Muhamed Mašić in an accessible way to the wider audience. We have chosen this part of his presentation to provide basic information about the intellectual legacy of this eminent resident of Gračanica to all those interested not only in acquaintance but also in the study of his work.